

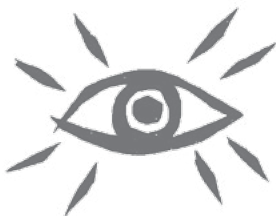
TESTOVANÉ NA LÚDĚCH

(Ne)etické experimenty, v ktorých vedci
neváhali prekročiť všetky hranice

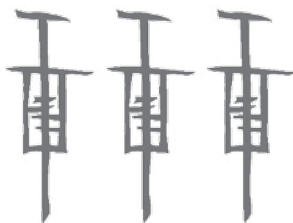
PETRA SUŠANINOVÁ

ISBN 978-80-973993-1-3

TESTOVANÉ NA LÚDĎOCH

(Ne)etické experimenty, v ktorých vedci
neváhali prekročiť všetky hranice

PETRA SUŠANINOVÁ

Petra Sušaninová

TESTOVANÉ NA ĽUĎOCH

(Ne)etické experimenty, v ktorých vedci neváhali prekročiť všetky hranice

1. vydanie

Copyright © 2021 Petra Sušaninová

Vydal: INTEREZ MEDIA s. r. o. v roku 2021

Ilustrácie: © Michael Beyer

Grafická úprava obálky: Michael Beyer

Jazyková úprava a korektúry: Tím inspira publishing

Grafická úprava textu: Tím inspira publishing

ISBN:978-80-973993-1-3

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Obsah

Úvod.....	8
<i>Kapitola 1: Kokaínové experimenty Sigmunda Freuda a prípad Emmy Eckstei- novej</i>	<i>10</i>
<i>Kapitola 2: Elektrošokové terapie ako metóda liečby psychiatrických pacientov</i>	<i>20</i>
<i>Kapitola 3: Lobotómie</i>	<i>30</i>
<i>Kapitola 4: Konverzné terapie používané pri liečbe homosexuality</i>	<i>40</i>
<i>Kapitola 5: Experiment „Malý Albert“</i>	<i>50</i>
<i>Kapitola 6: Landisova štúdia výrazov tváre</i>	<i>59</i>
<i>Kapitola 7: Štúdia Wendella Johnsona</i>	<i>67</i>
<i>Kapitola 8: Solomon Asch: Experimenty s ľudskou konformitou</i>	<i>76</i>
<i>Kapitola 9: Testovanie produktov na väzňoch vo väznici Holmesburg</i>	<i>84</i>
<i>Kapitola 10: Projekt MK-Ultra</i>	<i>93</i>
<i>Kapitola 11: Testovanie účinkov LSD na ľuďoch – Operácia Midnight Climax</i>	<i>102</i>
<i>Kapitola 12: Projekt QK-Hilltop a Harold G. Wolff</i>	<i>111</i>
<i>Kapitola 13: Experimenty Muzafera Sherifa</i>	<i>119</i>
<i>Kapitola 14: Traja Ježišovia</i>	<i>128</i>
<i>Kapitola 15: Experimenty s bábikou Bobo.....</i>	<i>136</i>
<i>Kapitola 16: Milgramov experiment.....</i>	<i>145</i>

<i>Kapitola 17: Efekt prizerajúceho sa</i>	<i>154</i>
<i>Kapitola 18: Prípád Davida Petera Reimera</i>	<i>162</i>
<i>Kapitola 19: Hoflingov nemocničný experiment</i>	<i>171</i>
<i>Kapitola 20: Hnutie Tretia vlna</i>	<i>180</i>
<i>Kapitola 21: Rasový experiment Jane Elliott.....</i>	<i>189</i>
<i>Kapitola 22: Laud Humphreys: Štúdia „čajovní“</i>	<i>198</i>
<i>Kapitola 23: Zimbardov väzenský experiment</i>	<i>207</i>
<i>Kapitola 24: Experiment „Milosrdný Samaritán“</i>	<i>217</i>
<i>Kapitola 25: Traja blízki neznámi</i>	<i>225</i>
<i>Kapitola 26: UCLA experimenty so schizofrenickými pacientmi</i>	<i>234</i>
<i>Kapitola 27: Stratený v obchodnom centre – vytváranie falošných spomienok</i>	<i>243</i>
<i>Kapitola 28: John Bargh: Experimenty s primingom</i>	<i>252</i>
<i>Kapitola 29: Facebook experiment</i>	<i>261</i>
<i>Kapitola 30: Kirschova štúdia antidepresív a placebo</i>	<i>270</i>

Úvod

Experimentovanie je zvyčajne tým najjednoduchším spôsobom, ako sa niečo naučiť, získať nové poznatky alebo overiť už existujúce.

Len pozorovanie často nestačí, človek musí manipulovať s rôznymi premennými, aby mohol vyhodnocovať výsledky. Napríklad: Čo sa stane, ak niekoho prinútim, aby mal predsudky voči iným len na základe farby očí? Čo sa stane, ak niekomu nenápadne podám drogy? Čo sa stane, ak ho vystavím silnému sociálnemu nátlaku? Avšak nie vždy je taká manipulácia etická, ba práve naopak. Naprieč dejinami sa stretávame s množstvom experimentov, ktoré boli absolútne neľudské a kruté.

Je možné zmerať emócie človeka, definovať jeho svedomie za pomoci čísel, kvantifikovať nadanie či iné aspekty jeho osobnosti? Experimenty sú súčasťou ľudstva odnepamäti. Autorom prvého oficiálneho psychologického experimentu sa stal v roku 1879 Wilhelm Wundt, filozof, profesor a zároveň aj zakladateľ modernej experimentálnej psychológie. Založil prvé laboratórium na skúmanie rôznych psychologických javov, no najviac ho zaujímala ľudská pamäť. Od tých čias sme sa v tomto smere ohromne posunuli, cesta však vôbec nebola jednoduchá. No ešte aj dnes má experimentovanie od dokonalosti a maximálnej etickosti občas naozaj veľmi ďaleko.

Experimentovanie, ktorého súčasťou sú ľudské subjekty, sa značne líši od experimentovania, v rámci ktorého vedec zapne stroj alebo zmieša chemikálie a zaznamenáva, čo sa deje. Práve práca s ľudskými subjektmi je nezriedka tým hlavným problémom. My ľudia sa totiž dokážeme k sebe navzájom správať nesmierne kruto a bezohľadne. A platí to aj vo výskume. Vedci si skrátka brali od ľudí to, čo práve pre svoj výskum potrebovali, a neraz bez ohľadu na to, aké stopy to na nich zanechá, aké to bude mať následky. Medzi tie najkrutejšie ukážky patria experimenty, ktoré sa vykonávali na ľuďoch v koncentračných táboroch. O týchto sa neskôr dozvedel celý svet. Uskutočnené však boli celé desiatky iných

experimentov, ktoré sa im krutosťou vyrovnajú, no pred zrakmi ľudí boli ukryté o niečo lepšie a zostali dlhšie utajené.

Medzi bezcitné či drastické pritom jednoznačne patria nielen experimenty, v rámci ktorých bolo niekomu ublížené fyzicky. Patria k nim napríklad aj tie, kde sa človek stal súčasťou pokusu bez toho, aby o tom čo i len tušil. Alebo tiež také, ktoré na ľuďoch zanechali trvalé následky; čo len dokazuje, že človek je schopný neuveriteľne krutého konania iba preto, lebo tak rozkázala nejaká autorita (ako napríklad v Milgramovom experimente). V mnohých experimentoch sa poukazuje na slabé stránky človeka, na jeho zlyhania. Spochybňuje sa slobodná vôľa, poukazuje sa na to, aký dokáže byť človek zákerný a zlý.

Nemala by však veda slúžiť ľuďom? Nemalo by byť jej základným pravidlom, že má napredovať s dobrým úmyslom a bez toho, aby bolo počas experimentovania niekomu ublížené? Vezmime si napríklad časť experimentov, zameranú na psychologické pokusy. Rovnako ako v medicíne, aj tu by mala platiť elementárna morálna zásada – neublížuj. Každý vedec by si mal ctiť práva ľudí, ktorí sa stávajú súčasťou jeho experimentu, a každý človek by mal mať právo účasť vo výskume odmietnuť, a to v ktoromkoľvek bode experimentu. Lenže toto môže urobiť len vtedy, ak má vedomosť o tom, že sa súčasťou experimentu vôbec stal.

Etický kódex sa ale veľa ráz odsúva na druhú koľaj a víťazí zvrátená zvedavosť. Ukážkou toho, čo všetko dokáže človek urobiť tomu druhému pod záštitou vedy, je niekoľko experimentov, o ktorých si povieme na nasledujúcich stránkach.

KAPITOLA 1

Kokaínové experimenty Sigmunda Freuda a prípad Emmy Ecksteinovej

MNOHÍ HO POVAŽOVALI ZA ŠIALENÉHO VEDCA, NO I NAPRIEK TOMU SA DO DEJÍN ZAPÍŠAL AKO JEDEN Z NAJVÝZNAMNEJŠÍCH PSYCHOLÓGOV.

V kruhoch odborníkov, ale aj laikov viacerí Sigmunda Freuda poznajú najmä ako psychoanalytika, ktorý sa zaoberal snami a podvedomím človeka. Tvrdil, že sny sú kráľovská cesta do nevedomia a že vďaka nim možno spoznať skutočné pohnútky človeka a temnú stránku jeho osobnosti. Vedeli ste však, že Freud neliečil len za pomoci výkladu snov, ale aj kokaínom? Považoval ho priam za zázračný všeliek, ktorý predpisoval svojej rodine, priateľom a odporúčal ho aj svojim pacientom.

Pacientov liečil z hystérie pomocou hypnózy

Sigismund (čítate správne, až neskôr bolo jeho meno skrátené na Sigmund) Schlomo Freud sa narodil 6. mája v roku 1856 vo Freibergu (mesto v susednom Česku, dnes známe ako Příbor). Jeho rodina sa neskôr presťahovala do Viedne, kde začal aj so svojím vzdelaním. Zaujala ho hlavne medicína [1], zanielene sa však venoval aj iným oblastiam, napríklad filozofii. Po dokončení štúdií sa zamestnal v nemocnici, kde stretol **Josefa Breuera**. Spolu s ním (a neskôr aj s neurológom Jean-Martinom Charcotom) sa pokúšal pacientov vyliečiť z hystérie, ktorá bola podľa neho zapríčinená potláčanými bolestivými spomienkami na traumatické udalosti. Tie vyplavoval na povrch za pomoci hypnózy.

Freud, ktorý sa do dejín zapísal najmä ako otec psychoanalýzy, veril, že pacienta nie je možné z hystérie vyliečiť jednoduchým výsluchom, ani určiť príčinu a pôvod hystérie [2]. Často totiž môže ísť o tému, o ktorej pacient nechce diskutovať, alebo si na udalosť, ktorá bola spúšťačom ťažkostí, skrátka nespomína. Možno si ani neuvedomuje prepojenie medzi

jeho súčasným psychickým ochorením a udalosťami, ktoré sa odohrali v minulosti. Je preto nevyhnutné pacienta uviesť do stavu hlbokej hypnózy a vrátiť sa do obdobia, keď sa príznaky po prvýkrát objavili. Freud veril, že pacienta z hystérie vyľieči návrat k tým najbolestivejším spomienkam.

Prípady Ilony Weissovej

Medzi známe patrí napríklad prípad 24-ročnej Maďarky zo zámožnej rodiny, **Ilony Weissovej**, (vo Freudových spisoch *Studies of Hysteria* kvôli anonymite nazývanej aj Fräulein Elisabeth von R) z roku 1892. Freuda vyhládala preto, lebo ju viac ako dva roky bolievali nohy a mala ťažkosti s chôdzou, no lekári nedokázali odhaliť objektívnu príčinu jej problémov. Lekári sa teda nazdávali, že mladá žena je po fyzickej stránke celkom v poriadku a pravdepodobne trpí hystériou. Freud po jej vyšetrení napokon došiel k záveru, že Ilona sa podvedome trestá za city k svojmu švagrovi. Počas sedení ju preto žiadal, aby si ľahla na pohovku, priložil jej ruku na čelo a prikázal jej nahlas vysloviť prvú myšlienku, na ktorú si pomyslí.

Ukázalo sa, že Ilonine problémy sa začali objavovať po tom, čo jej zomrela sestra. Freud však zároveň vyjadril názor, že spúšťačom mohol byť aj Ilonin chorý otec, ku ktorému mala veľmi blízko a o ktorého sa starala. Jeho smrť ju veľmi ranila. Navyše, po sestrinej smrti sa nedokázala zbaviť myšlienky na to, že sestrin manžel by sa mohol stať jej vlastným manželom. Freud Ilonu prinútil, aby svoje nevhodné myšlienky presunula z nevedomia do vedomia, priznala si ich a vyrovnala sa s nimi. Ilone údajne táto liečba pomohla a čoskoro nielenže bezbolestne chodila, ale aj tancovala na plese, a po čase sa dokonca vydala [6].

Sny sú kráľovskou cestou do ľudského nevedomia

Sigmund Freud venoval pomerne veľa času aj štúdiu ľudskej sexuality. V roku 1899 vzniklo jedno z jeho najvýznamnejších diel, a to *Výklad snov*. Zaoberá sa v nej podvedomými túžbami, temnými, agresívnymi a sexuálnymi impulzmi. Freud tvrdil, že každý z nás má v sebe nutkania, ktoré sa však vplyvom kultúry a výchovy učíme potláčať. No i napriek tomu je náš život do istej miery ovládaný sexuálnymi pudmi.

Aj keď sa množstvo jeho teórií rozoberá z každej strany ešte aj v súčasnej dobe, niektoré Freudove metódy zo zrejmých dôvodov dnes už nie je možné využívať. Svojich pacientov totiž psychoanalytik liečil aj za pomoci kokaínu, ktorý v malých dávkach sám niekoľko rokov užíval [3]. Zvyčajne ho pil rozpustený vo vode; nazdával sa, že to zlepšuje jeho trávenie, ale aj náladu a duševnú pohodu. Často si ho však aplikoval aj do nosa. Niektorí odborníci dokonca veria, že práve Freudovo experimentovanie s kokaínom viedlo k tomu, že sa začal zaoberať analýzou snov.

Freud bol z priaznivého pôsobenia kokaínu natoľko nadšený, že ho dával aj svojej manželke **Marthe Bernays**. O účinkoch kokaínu napísal aj dielo s názvom *Über Coca*. Dúfal, že nájde zázračný liek, ktorý pomôže nielen jemu, ale aj jeho pacientom; napríklad takým, ktorí trpia pretrvávajúcimi depresiami. Aj keď tento pokus nevyšiel celkom podľa jeho predstáv, Freud sa predsa len zaradil medzi prvých psychofarmakológov, ktorí sa psychické ochorenia – v tej dobe známe ako nervové poruchy – pokúšali liečiť aj za pomoci rôznych liekov.

Inšpirovala ho k tomu práca nemeckého lekára **Theodora Aschenbrandta**, ktorý kokaín testoval na vojakoch [4]. Neskôr vo svojich prácach napísal, že kokaín potláča hlad, dodáva vyčerpaným vojakom sily, zlepšuje ich mentálnu kapacitu a sú vďaka nemu odolnejší. Freud počas vlastných experimentov s kokaínom spozoroval, že na rozdiel od alkoholického opojenia kokaín po užití nespôsobuje nepríjemné vedľajšie účinky. V tom čase ale ešte nevedel, že kokaín spôsobuje závislosť. Pacientom ho však predpisoval s obozretnosťou, keďže účinky kokaínu považoval do určitej miery za nepredvídateľné.

Ironicky vyznieva, že kokaínom sa vtedy okrem iného liečila napríklad aj závislosť. Prvým pacientom, ktorý sa vďaka kokaínu zbavil závislosti od morfínu, bol Freudov priateľ **Ernst von Fleischl-Marxow**. A práve on sa stal zároveň aj prvým človekom závislým od kokaínu. Fleischl-Marxow napokon na následky závislosti zomrel, čo Freuda poznačilo na zvyšok života [3].

Bizarný prípad Emmy Ecksteinovej

Medzi jeho najznámejších a najlepšie zdokumentovaných pacientov sa zaradila **Emma Eckstein**. Emma bola rakúska spisovateľka. Narodila sa vo Viedni 28. januára v roku 1865 do buržoáznej rodiny, ku ktorej mal Freud vždy blízko. Emminho brata dokonca anonymne spomenul v jednej zo svojich kníh ako dobrého priateľa. Emma sa aktívne zaujímalala o politické dianie a mala veľké ambície. Lenže vo svojich dvadsiatich siedmich rokoch musela naliehavo vyhľadať lekára.

O jej prípade sa hovorí dodneška. Avšak nie preto, že by ju Freud zázračne vyliečil. Ba práve naopak, senzáciu vyvolal bizarný prípad zanedbania lekárskej starostlivosti [5]. Táto kauza zahŕňa obviňovanie pacientky z klamstva, simulovania, zanedbania ťažkostí pacienta, ale aj sexizmus. Jednou z hlavných postáv bol v tomto prípade aj lekár menom **Wilhelm Fliess**, ktorý bol okrem iného aj Freudovým veľmi dobrým priateľom (a zároveň aj jeho lekárom – podobne ako iných pacientov, aj Freuda liečil aplikovaním kokaínu do nosa) a mal na neho silný vplyv. Fliess bol chirurgom, pričom sa zameriaval najmä na zákroky týkajúce sa uší, nosa a hrdla.

Fliess ordinoval v Berlíne na konci 19. a na začiatku 20. storočia a okrem chirurgie ho zaujímal pestrá škála tém, ako napríklad fenomén bisexuality či biorytmov, ktoré človeka ovplyvňujú. Veril, že každý človek sa rodí ako bisexuálna bytosť a že muži aj ženy prechádzajú sexuálnym cyklom, ktorý trvá 23 až 28 dní. Túto teóriu neskôr rozpracoval vo svojich dielach aj Freud. Fliess sa taktiež zaradil medzi prvých lekárov, ktorí svojim pacientom odporúčali užívať kokaín. Ideálne podľa neho bolo kokaín aplikovať na nosnú sliznicu, vďaka čomu sa malo výrazne zlepšiť celkové zdravie jeho pacientov.

Tento lekár trval na tom, že nos je oveľa dôležitejší orgán, než boli mnohí odborníci ochotní priznať. Tvrdil, že nos je tesne prepojený so srdcom, s tráviacim systémom a takisto aj s urogenitálnym systémom človeka. V jeho diele publikovanom v roku 1892 sa dokonca zmiňuje o tzv. nazálnej reflexnej neuróze [7]. Fliess veril, že infekcia v nose môže u žien vyústiť do menštruačných porúch, neplodnosti a v extrémnych

prípadoch môže u tehotných žien zapríčiniť potrat. Toto všetko však podľa neho mohol poľahky vyriešiť kokain.

Menštruačné ťažkosti riešil vyoperovaním nosovej mušle

Vráťme sa ale späť k neslávne známemu prípadu Emmy Eckstein. Emma mala nepravidelnú, bolestivú a silnú menštruáciu a veľké ťažkosti s chôdzou, ktoré ju neraz aj na celé dni prinútili zostať ležať v posteli. Často ju bolievalo brucho a sťažovala sa aj na depresívne stavy. Ako sme už spomínali, Fliess trval na tom, že celkový zdravotný stav človeka závisí od stavu jeho nosa. Lekár preto siahol po nezvyčajnom riešení – rozhodol sa z Emminho nosa vyoperovať jednu z kostičiek, tzv. nosovú mušľu. Okrem toho, otorinolaryngológ Emme pravidelne podával čistý kokain.

Čoskoro sa však u Emmy začali objavovať mimoriadne nepríjemné pooperačné komplikácie, medzi nimi krvné zrazeniny či odporne zapáchajúci výtok z nosa [5]. Fliess bol v tom čase mimo mesta, a tak sa o Emmu starali iní lekári vrátane profesora Rozanesa a aj Freuda. Ich snaha zistiť, čo vlastne tie problémy spôsobuje, napokon vyústila do desivej epizódy. Ukázalo sa totiž, že Fliess v Emminom nose nechal po operácii polmetrový kus gázy.

Keď ošetrujúci lekár gázu vytiahol, Emma začala nekontrolovateľne krváčať – nielen z nosa, ale krv jej tiekla ešte aj z úst. Našťastie, krvácanie sa podarilo po chvíli zastaviť, no pacientka na tom nebola príliš dobre. Vo svojom liste adresovanom Wilhelmovi Fliessovi Freud priznal, že z celej situácie mu prišlo nevoľno a že musel ujsť do vedľajšej miestnosti a napiť sa vody a koňaku, aby neomdlel [8].

Freud v liste poznamenal, že Emma nebola na vine. Problémy nespôsobila hystéria, ale pochybil Fliess, keď nedopatrením ponechal v jej nose gázu. Následkom toho sa rana nehojila a pooperačné komplikácie sa stále zhoršovali. Freud však priznal, že on sám Fliessa nabádal k vykonaniu zákroku. Dodal, že svojím konaním obaja vážne ohrozili život pacientky a zrejme budú musieť znášať následky. V liste sa snažil chirurga upokojiť slovami, že išlo o incident, ktorý sa môže stať každému, aj tomu najzdatnejšiemu lekárovi.

O mesiac neskôr sa ale situácia zopakovala, Emma opäť začala silno krváčať. Navyše trpela veľkými bolesťami a lekári jej museli neustále podávať morfín na utíšenie [7]. Fliess sa o jej prípad zaujímal, aj keď nebol priamo na mieste, a ošetrovúcim lekárom posielal rady prostredníctvom listov. Tí ho ale po jeho prešľapoch vytrvalo ignorovali. Niet sa čo čudovať, jeho bizarné liečebné metódy pacientku takmer stáli život.

Operácia Emmu zohavila už navždy. Na tvári mala nepeknú ranu a jej nos zostal zdeformovaný [9]. Sliznicu jej zas zničili gramy čistého kokaínu. Keď sa Emma Eckstein po fyzickej stránke napokon zotavila do takej miery, aby mohla opustiť múry nemocnice, Freud sa ochotne ujal liečby jej psychických ťažkostí. Problémy s bolestivou menštruáciou a chôdzou totiž pretrvávali aj po nepodarenom chirurgickom zákroku. Freud sa preto nazdával, že jej ťažkosti musia byť psychologické. Dospel k záveru, že Emmu trápia potláčané a nenaplnené sexuálne túžby. Tvrdil, že nadmerne masturbuje, že je tým posadnutá a určite trpí hystériou.

V súčasnosti sa odborníci domnievajú, že Emma mohla trpieť vrodenou poruchou krvácanosti, ktorú odstránenie kosti z nosa jednoznačne nevyrieši. Ešte v čase, keď Emma žila, sa navyše lekárom podarilo zistiť, že mala v maternici myómy. Kvôli nim musela nakoniec podstúpiť hysterektómiu, počas ktorej jej lekári maternicu odstránili.

Freud sa listy pokúsil zničiť, napokon boli publikované

Názory Freuda a Fliessa sa neskôr začali rozchádzať, aj keď mnohé z myšlienok ešte stále psychoanalytika fascinovali. Freud sa dokonca pokúsil zničiť všetky listy, ktoré chirurgovi napísal, a Fliessa sa snažil prinútiť, aby ich korešpondenciu taktiež zlikvidoval. To sa ale nepodarilo, niekoľko listov sa zachovalo a neskôr boli aj publikované. Výber z týchto listov pritom zverejnila po Freudovej smrti jeho vlastná dcéra Anna spolu s dvoma kolegami. Problém však predstavoval fakt, že uverejnené listy boli ostrou kritikou Fliessových metód, no nebola v nich žiadna zmienka o Emme Ecksteinovej. Jej prípad bol popísaný a zverejnený až o desiatky rokov neskôr, v roku 1985.

Napriek jasným pochybeniam Fliessa ho mnohí bránili. Tvrdili, že v tom čase prichádzalo s bizarnými liečebnými procedúrami a názormi množstvo lekárov. Fliess mal podľa nich jednoducho smolu, že Emmin prípad sa skomplikoval až do takej miery. V žiadnom prípade ale nemožno poprieť, že lekárovo konanie bolo nebezpečné a život ohrozujúce. Napriek tomu však aj naďalej vykonával prácu chirurga a za ťažkosti, ktoré Emme spôsobil, ho nikdy nepostihol žiaden trest.

Emma musela znášať následky jeho zákrokov po zvyšok života. Napriek traume, ktorú prežila, sa sama neskôr stala psychoanalytičkou [5]. (Dokonca napísala knihu o sexuálnom vývine detí.) Tvrdila totiž, že aj keď ju Fliess zničil, Freudova terapia jej príznaky zmiernila. Počas liečby navelá priznala, že v detstve ju naozaj zneužíval jej vlastný otec. To Freudovi potvrdilo jeho podozrenie, že jej súčasné problémy majú korene v jej detstve. Ako napísal aj v jednom z listov Fliessovi, už od detstva Emmu trápilo časté krvácanie z nosa a bolesti hlavy [10].

Emma navštevovala Freuda celé roky, a to až do doby, kedy v roku 1905 podstúpila hysterektómiu. Freuda tento fakt natoľko nahneval, že ju odmietol ďalej liečiť. Posledných dvadsať rokov života bolo pre Emmu mimoriadne krutých. Nedokázala už chodiť, vôbec nevychádzala zo svojej izby a všetok čas trávila v bolestiach na pohovke. Zomrela na následky krvácania do mozgu 30. júla v roku 1924 vo veku päťdesiatdeväť rokov.

Krutý osud postihol aj Sigmunda Freuda

Nelútostný osud nakoniec postihol aj jej lekára Sigmunda Freuda. Jeho osobný lekár **Maxim Schur** mu v roku 1923 diagnostikoval rakovinu úst po tom, čo mu bolestivo opuchlo podnebie [11]. Prvé Freudove ťažkosti sa objavili ešte v roku 1917, kedy bol zároveň prinútený na krátky čas prestať fajčiť. Prvá svetová vojna totižto zapríčinila dočasný nedostatok cigár. Keď sa Freud k fajčeniu opäť vrátil, jeho ťažkosti sa na istú dobu stratili. V roku 1923 však prepukli v plnej sile.

V priebehu šesnástich rokov podstúpil otec psychoanalýzy mnoho chirurgických zákrokov, ako aj liečbu za pomoci rádioterapie. Okrem toho, Freudovo zdravie podlomilo aj užívanie kokaínu a tabaku (bol

dlhoročným milovníkom cigár a tvrdil, že bez nich sa jeho kreativita vytráca), čo spôsobilo vznik bolestivých lézií. Podobne ako Emmu, aj Freuda poriadne potrápili pooperačné komplikácie.

Zhodou okolností, rovnako ako jeho bývalá pacientka, aj Freud takmer vykvrácal na smrť. K zhoršeniu jeho stavu prispela aj rádioterapia. Po nemalom množstve chirurgických zákrokov musela byť Freudova čeľusť, ale aj sánka čiastočne nahradená protézou. Počas niekoľkých procedúr mu dokonca lekári aplikovali rádium priamo na neustále sa objavujúce lézie.

V súčasnosti sa však objavujú pochybnosti o tom, či mal Freud naozaj rakovinu. Odborníci si myslia, že Freudovo ochorenie bolo zapríčinené kokaínom, ktorý mu postupne rozožieral tkanivá. Je teda možné, že ho pozvoľna zabíjala nekróza, nie rakovina. Tieto tvrdenia podporuje napríklad aj fakt, že Freud sa liečil dlhých šesťnásť rokov. Ak by to naozaj bola rakovina, pravdepodobne by ho ochorenie zabilo omnoho skôr.

Freud po desiatkach zákrokov Schura napokon požiadal, aby ho už viac nenechal trpieť. Schur mu preto podal štyristo miligramov morfínu v priebehu dvanástich hodín [12]. V dôsledku predávkovania morfínom Freud zakrátko upadol do bezvedomia a viac sa nezobudil. Či už to skutočne bola rakovina alebo nie, Sigmund Freud následkom ochorenia podľahol 23. septembra v roku 1939.

-
1. BBC. *BBC* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/freud_sigmund.shtml.
 2. *On The Psychical Mechanism of Hysterical Phenomena: Preliminary Communication from Studies on Hysteria* [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.pep-web.org/document.php?id=SE.002.0001A>.
 3. *Sigmund Freud and cocaine* [online]. 1983, 1 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/6369804/>.
 4. ASCHENBRANDT, Theodor. *Die physiologische Wirkung und Bedeutung des Cocain. muriat. auf den menschlichen Organismus* [online]. 1883, 730-732 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: doi:10.1055/s-0032-1330176.
 5. LAUREN, John. The case of Emma Eckstein. *BMJ Journal* [online]. 2015, 59-60 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: doi:10.11136.

6. *Encyclopedia.com* [online]. [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.encyclopedia.com/psychology/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/elisabeth-von-r-case>.
7. Freud S. *The Origins of Psycho-Analysis: Letters to Wilhelm Fliess, Drafts and Notes, 1887–1902*. NY: Basic Books, 1954.
8. *The complete letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887-1904* [online]. In: Cambridge: Harvard University Press, 1895, s. 116-118 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: http://ww3.haverford.edu/psychology/ddavis/f_emma.html.
9. Anzieu, Didier (1986). *Freud's Self-Analysis* (Peter Graham, Trans.). London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-analysis.
10. MASSON, Jeffrey. *Freud, Seduction, and the New Puritanism* [online]. UC Press E-Books Collection [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft4w10062x & chunk.id=s1.2.23 & toc.id=ch2 & toc.depth=1 & brand=ucpress & anchor.id=d0e1699#X>.
11. Trimarchi, M., Bertazzoni, G. & Bussi, M. The disease of Sigmund Freud: oral cancer or cocaine-induced lesion? *Eur Arch Otorhinolaryngol* 276, 263–265 (2019). <https://doi.org/10.1007/s00405-018-5173-3>.
12. Lazaridis N., (2003) Sigmund Freud's oral cancer. *British Journal of Oral and Maxillofac Surgery* 41:78–83.

